

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم

دانشکده علوم قرآنی آمل

پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد

رشته علوم قرآن

موضوع:

نقش تعدد زوجات در سبک زندگی

اسلامی اجتماعی

استاد راهنما

دکتر سید علی اکبر ربیع نتاج

نگارنده

سمیه نصیری

شهریور ۱۳۹۸

بسم الله الرحمن الرحيم

تاریخ:

باسمه تعالی

معاونت پژوهش

«صورت جلسه دفاع از پایان نامه»

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم

فرم پ ۱۴

با توکل بر خداوند متعال و عنایت حضرت ولی عصر (عج)، جلسه دفاعیه دانشجو **خاتم سمیه نصیری** مقطع تحصیلی: **ارشد** رشته تحصیلی: **علوم قرآنی** با عنوان: **نقش تعدد زوجات در سبک زندگی اسلامی و اجتماعی** با راهنمایی جناب آقای دکتر: **سید علی اکبر ربیع نجاج** در تاریخ: **۹۸/۰۶/۳۱** با حضور اعضای هیأت داوران در محل دانشکده آمل برگزار شد. هیأت داوران پس از استماع خطابه دانشجو و بررسی متن پایان نامه و نیز استماع پرسش ها و نقدهای استاد داور و پاسخ های دانشجو و توضیحات استاد راهنما با اکثریت ☐ اتفاق ☐ آراء، آن را پذیرفته ☐ نپذیرفته ☐ و با درجه عالی ☐ بسیار خوب ☐ خوب ☐ قابل قبول ☐ غیر قابل قبول ☐ و با نمره (به عدد): **۱۷/۵** (با حروف): **هفده و پنج** بدون اصلاحات ☐ مشروط به اعمال اصلاحات ☐ مورد تصویب قرار دادند. موارد اصلاحی:

ردیف	اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱	استاد راهنما	دکتر سید علی اکبر ربیع نجاج	استادیار	
۲	استاد داور	دکتر سید عبدالله اصفهانی	استادیار	
۳	نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر سیده فاطمه سلیمی	استادیار	

دانشجو پس از جلسه دفاع و بر اساس تبصره ۶ ماده ۱۰ آیین نامه اجرایی پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد، گواهی پذیرش / مستندات چاپ تعداد مقاله را به دانشکده ارائه نموده و مورد تأیید قرار گرفته است. بر این اساس، نمره به نمره پایان نامه ایشان اضافه شده و در نتیجه نمره نهایی واحد پایان نامه ایشان می باشد. «معاونت آموزشی و پژوهشی دانشکده»

تأییدیه معاون آموزشی و پژوهشی دانشکده

مدیر محترم امور پژوهشی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم

با سلام و احترام، صحت برگزاری جلسه دفاعیه و رأی هیأت داوران تأیید و اعلام می گردد.

تاریخ:

نام و امضاء

معاونت آموزشی و پژوهشی دانشکده.....

تحمیدیه:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ،
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَئِمَّةِ الْمَعْصُومِينَ مِنْ وَلَدِهِ (عَلَيْهِمُ السَّلَامُ)

تقدیم:

این اثر را به مولا و سرورم حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه) و رهبر فرزانه انقلاب اسلامی دامتله تقدیم می‌دارم؛ و خدمت مولایم عرضه می‌دارم که:

«يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَ أَهْلَنَا الضُّرُّ وَ جِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُّزْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَ تَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ.»

و اما این ناقابل را تقدیم عزیزانی می‌کنم که مهم‌ترین انگیزه من برای خلق این اثر بودند؛

۱- پدر صبور و غیور و دانایم که زخم‌خورده این فرهنگ غلط و درک پایین عوام جامعه بود؛

۲- مادر عزیز و توانمند و فداکارم که با وجود بی‌مهری‌های فراوان از جامعه و اطرافیان، ذره‌ای از ایمان و اطاعت و تسلیم او کم نگشت و در تربیت فرزندان و حمایت همسر سهل‌انگاری و خدشه‌ای وارد نکرد؛

۳- همسران مؤمن و متعهد شهدای دفاع مقدس که سوختن و ساختن را بر اندیشه‌های بیمار و روان‌های پریشان جامعه ترجیح دادند؛

۴- همسران شهدای مدافع حرم که در زمان حاضر داعیه‌داران فرهنگ صبر و مقاومت هستند و خون‌دل‌ها می‌خورند و دم بر نمی‌آورند. به خصوص دوستان عزیزم، همسران شهدای مدافع حرم شهرم، شهیدان مهدی قره‌محمدی و مصطفی زال‌نژاد؛

۵- و در آخر تقدیم می‌کنم به بزرگ‌مرد کوچکی که رفتن پدر را ندید و خاطره‌ای از پدر ندارد، چشم بر جای خالی او دارد و هنوز فریاد بابا بابا هایش خنجر به قلبم می‌کشد: محمد جواد قره‌محمدی.

تقدیر و تشکر:

شایسته است که در انجام این تحقیق، بعد از حمد و شکر خداوند متعال، از کسانی که در انجام این تحقیق به هر نوعی نگارنده را یاری رسانده‌اند و همراهی کرده‌اند تشکر کنم.

همسر عزیزم که در همه حال یار و یاور و پشتیبان من در امور تحصیل بودند و اندیشه‌های مرا می‌پذیرند صبورانه در این پروژه همراهی خود را دریغ نکردند.

یگانه میوه زندگی‌ام و آرامش جانم، دختر نازدانه‌ام که صبورترین و همراه‌ترین بوده برای من و همه کاستی‌ها و نواقص حضورم و وظایفم را در مادری و خانه‌داری با دیده اغماض نگریسته و حتی کمک‌حال و یاری‌گر من در نگارش و تحقیق و تدوین این اثر بوده که برای همیشه منت‌دار این لطف و مرحمت مادرانه او نیز هستم.

اساتید ارجمندم در دانشکده علوم قرآنی آمل: دکتر سید معصوم حسینی ریاست محترم، دکتر آصفهانی معاونت آموزش، و سروران هیئت علمی: دکتر ابوترابی، حسینی، سلیمی که بر آموخته‌های ناچیزم افزودند و از دریای علم و اخلاق و ادب‌شان بهره‌ها بردم.

استاد راهنمای سختکوش و عالم و پر آوازه، دکتر ربیع‌نتاج که افتخار شاگردی ایشان در این تحقیق را داشتم و هیچگاه از لطف و محبت خود بر این حقیر حتی در ایام سخت بیماری دریغ نکردند، امید که هرچه زودتر سلامتی کامل و عاجل نصیب‌شان گردد.

استاد فرامرزی که نجیبانه همراهی و راهنمایی این پایان‌نامه را در غیبت و کسالت استاد ربیع‌نتاج پذیرفته و با آرامش و راهنمایی‌های عالمانه خود چراغ راهم بودند.

و استاد نعمتی بزرگوار که تمام تلاش‌های ایشان را در این امر مهم شاهد بودم و خاضعانه و خاشعانه مسائل و مشکلات پیش رو را با دانش بالا و تخصص منحصر به فرد خویش حل می‌کردند، خدایش حافظ و نگاهدار او باشد.

چکیده:

خانواده در بین تمامی جوامع بشری به عنوان اساسی‌ترین نهاد اجتماعی، زیربنای جوامع و منشاء فرهنگ‌ها، تمدن‌ها و تاریخ بشر بوده است. در دین اسلام نیز خانواده جایگاه ویژه‌ای دارد که آن را مامن و محل آرامش و رشد شخصیتی افراد جامعه می‌داند و دستورات ویژه‌ای برای حفظ و تکریم خانواده بیان کرده و یکی از آن دستورات، حکم تعدد زوجات است که در آیه ۳ سوره نساء بیان شده و سنت و سیره رسول خدا می‌باشد. هدف این پژوهش این است تا جنبه‌های مثبت و ناشناخته این حکم الهی را بنمایاند و آن را از بی‌مهری‌ای که شامل حال او گردیده نجات دهد. «طلاق» که منفورترین حلال الهی است و فقط در هنگام بن‌بست رسیدن خانواده‌ها به آن مجوز داده شده، آنچنان در سطح جامعه فراگیر شده که گاهی به عنوان ارزش نیز شناخته می‌شود، اما «تعدد زوجات» که برای نجات جامعه در مواقع بحران و در حد ضرورت نیز وضع گردیده، به عنوان امری قبیح و مذموم در جامعه نگریسته می‌شود و عاملان به این حکم نیز مجرم و گناهکار به شمار می‌آیند، که البته می‌توان این مهوریت را ناشی از عملکرد ناصحیح افراد و عدم حمایت دولت و همچنین سکوت علما و فرهیختگان جامعه در مقابل فریاد بلند اسلام‌ستیزان و غربیان دانست که این حکم را همواره غلیم جنگ‌های روانی و رسانه‌ای خود علیه اسلام کردند؛ و به این منظور از روش توصیفی تحلیلی برای این پژوهش استفاده شده و برای گردآوری مطالب نیز با استفاده از روش کتابخانه‌ای، از ابزارهای گوناگونی چون کتاب‌ها، مقالات، و حتی ابزار دیجیتال چون نرم‌افزارها و پایگاه‌های مرتبط نیز بهره برده شده است. چگونگی اجرای این حکم و شرایط و جایگاه فقهی و حقوقی آن جای تأمل ویژه است، و با شناخت آسیب‌های اجتماعی ناشی از خانواده‌های ناسالم و یا تک‌سرپرست، تعدد زوجات می‌تواند به افراد آسیب‌پذیر در این حیطه به سبب ارتباط مستقیم این موضوع با جامعه و تأثیر آن بر افراد اجتماع کمک کند، واز بهترین راهکارها نیز فرهنگ‌سازی و حمایت از اجرای این حکم الهی در صورت لزوم در بستر جامعه می‌باشد، نتایج نشان می‌دهد اگر این حکم از مهوریت در آورده شود و با آموزش و شرایط لازم، فقط در حد ضرورت و نیاز جامعه اجرا شود، می‌تواند بسیاری از آسیب‌های اجتماعی را کاهش داده و حتی با ورود به سبک زندگی، به سلامت روانی جامعه نیز کمک کند و همچنین می‌تواند عامل مهمی برای افزایش جمعیت و مشکل کاهش نرخ رشد جمعیت در ایران باشد.

کلیدواژه‌ها: تعدد زوجات، چند همسری، خانواده، سبک زندگی، جامعه اسلامی.

الملخص

لقد كانت الأسرة بوصفها أهم المؤسسة الاجتماعية وأساس المجتمعات ومنشأ الثقافات والحضارات وتاريخ الإنسان بين المجتمعات البشرية برمتها. وللأسرة مكانة خاصة في الشريعة الإسلامية ويرى أنها المأمّن ومحل الاستقرار ونمو شخصية الأفراد في المجتمع وأورد تعليمات خاصة لحفظ الأسرة وإكramها. منها حكم تعدد الزوجات والذي ورد في آية ٣ من سورة النساء وذلك من سنة رسول الله. تهدف هذه الدراسة إلى تبين الجوانب الإيجابية والمجهولة لهذا الحكم وتنقذها من الانتهاكات، الطلاق أبغض الحلال إلى الله. وأجازوا الطلاق للأسرة عند الاضطرار فقط ولكنه الآن اتسع نطاقه اتساعاً يتصف بقيمة. من جهة أخرى أصبح تعدد الزوجات أمراً قبيحاً ومذموماً في المجتمع بينما وضع ذلك لإنقاذ المجتمع في ظلّ الأزمة وحد الضرورة. ويعتبر العاملون بهذا الحكم مجرمين و مذنبين. وقد يرجع سبب ذلك إلى أداء البعض المجاف للحقيقة وعدم حماية الدولة وسكوت العلماء ومثقفى المجتمع إزاء الصيحات الضخمة لمعارضى الإسلام و الدول الغربية والذين أثاروا حروبهم نفسية وإعلامية ضد الإسلام بسبب هذا الحكم. وفي هذه الدراسة استخدمنا المنهج الوصفى و التحليلى ومن أجل جمع المعلومات المطلوبة و استفدنا من الطريق المكتبية ومن أدوات مختلفة مثل الكتب والمقالات و حتى من الأدوات الرقمية نحو البرمجيات، المواقع المرتبطة. ومن الضرورى وقفه خاصة حول كيفية تنفيذ هذا الحكم والظروف و مكانته الفقهية والحقوقية. وحين معرفة الصدمات الاجتماعية الناتجة عن الأسر الفاسدة والقائمة على إدارة شخص واحد، يساعد تعدد الزوجات الأشخاص المعرضين للهجوم والصدمة فى هذه الحالة بسبب العلاقة المباشرة لهذا الموضوع مع المجتمع و تأثيره فى الأشخاص. ومن أهم الحلول الترشيده والحماية لتنفيذ هذا الحكم الإلهى عند الضرورة فى المجتمع. تشير النتائج إلى أنّ هذا الحكم إذا يهتم به وينفذ حد الضرورة فى المجتمع بعد التعليم وفى الظروف اللازمة يقلل الكثير من الصدمات الاجتماعية وبعد وروده فى أسلوب الحياة البشرية يساعد سلامة المجتمع النفسية وأيضاً قد يكون عاملاً مهماً فى ازدياد السكان وحل مشكلة تقلص معدل نمو السكان.

الكلمات المفتاحية: تعدد الزوجات، الأسرة، أسلوب الحياة، المجتمع الإسلامى

فهرست مطالب

مقدمه	۱
کلیات تحقیق	۲
بیان مسأله	۲
اهمیت و ضرورت تحقیق	۳
اهداف تحقیق	۴
پرسش‌های تحقیق	۴
فرضیه‌های تحقیق	۴
دامنه تحقیق	۵
پیشینه تحقیق	۵
معرفی فصل‌ها و بخش‌های تحقیق	۶
فصل اول: مفاهیم و مبانی نظری تحقیق	۷
۱-۱- مفاهیم بنیادین تحقیق	۸
۱-۱-۱- معنای لغوی سبک زندگی	۸
۱-۱-۲- معنای اصطلاحی سبک زندگی	۸
۱-۱-۳- سبک زندگی اجتماعی	۱۱
۱-۱-۴- تعدد زوجات	۱۲
۲-۱- مبانی نظری تحقیق	۱۴
۱-۲-۱- اهمیت تحقق سبک زندگی اسلامی	۱۴
۲-۲-۱- تک‌همسری و بررسی دیدگاه‌ها	۱۵
۳-۲-۱- اصل تک‌همسری در اسلام	۱۶

۱-۲-۴- تعدد زوجات از منظر عقلانی ۱۷

۱-۲-۴-۲- جایگاه اعتدالی تعدد زوجات در آموزه های اسلامی ۱۸

۱-۲-۴-۱- محدودیت ۱۹

۱-۲-۴-۲- عدالت ۱۹

فصل دوم: مدیریت فقهی و حقوقی تعدد زوجات از منظر سبک زندگی

اجتماعی- اسلامی ۲۲

۱-۲- بررسی فقهی حکم تعدد زوجات در شریعت اسلامی ۲۳

۱-۱-۲- تعدد زوجات در قرآن و سنت ۲۳

۱-۱-۲- از منظر قرآن کریم ۲۴

۱-۲- از منظر سنت ۲۶

۱-۲- از نظر فقهی ۳۳

۱-۲-۱- جواز تعدد زوجات، مقید به ضرورت های اجتماعی ۳۴

۲-۲- نگاه حقوقی به مسأله تعدد زوجات ۳۸

۱-۲-۲- تعدد زوجات در رویه قضایی ۴۲

۲-۲-۲- آسیب شناسی مسأله تعدد زوجات در حقوق ۴۳

فصل سوم: نقش تعدد زوجات در کاهش آسیب های اجتماعی و افزایش

سلامت روانی جامعه ۴۷

۱-۳- نظام خانواده و نقش و آثار آن در اجتماع ۴۹

۱-۱-۳- نقش تعالیم اسلامی در تعالی فکر و استحکام خانواده ۵۰

۱-۱-۳- نقش زن در خانواده ۵۱

۱-۱-۳- نگاه اسلام به زن ۵۱

۱-۱-۳-۲- حفظ جایگاه اجتماعی زنان ۵۳

۱-۱-۳-۳- تکریم مقام زن از راه آموزش عملی و رفتار شایسته با زنان ۵۳

- ۵۴ ۲-۱-۱-۳- نقش مرد در خانواده
- ۵۵ ۳-۱-۱-۳- نقش فرزندان در خانواده
- ۵۶ ۲-۱-۳- نقش خانواده در جامعه اسلامی ایران
- ۵۷ ۳-۱-۳- آثار تحولات در خانواده با تعدد زوجات
- ۵۸ ۴-۱-۳- علل سقوط خانواده در عصر جدید:
- ۶۰ ۲-۳- برخی از آسیب‌های اجتماعی مرتبط با خانواده
- ۶۰ ۱-۲-۳- فرهنگ غربی اثرگذار بر جامعه
- ۶۰ ۱-۲-۳- بت «زن»
- ۶۱ ۲-۱-۲-۳- بت «کالای مصرفی»
- ۶۱ ۳-۱-۲-۳- بت «ذات یا خود»
- ۶۲ ۲-۲-۳- افزایش طلاق
- ۶۴ ۱-۲-۲-۳- پیامدهای طلاق در سبک زندگی فردی و اجتماعی
- ۶۵ ۳-۲-۳- فرزندان بدون سرپرست
- ۶۵ ۱-۳-۲-۳- افراط و تفریط محبت در خانواده‌های تک‌والدی
- ۶۷ ۴-۲-۳- ورود مؤسسات تربیتی جایگزین کانون خانواده
- ۶۸ ۵-۲-۳- افزایش زنان بی‌سرپرست
- ۶۹ ۶-۲-۳- انحطاط اخلاقی زنان
- ۷۰ ۷-۲-۳- افزایش سن ازدواج
- ۷۱ ۳-۳- تعدد زوجات و جامعه اسلامی
- ۷۳ ۱-۳-۳- نظریه جامعه شناختی تعدد زوجات
- ۷۵ ۲-۳-۳- علل کم‌رنگ بودن تعدد زوجات در سبک زندگی کنونی
- ۷۵ ۱-۲-۳-۳- عمل نادرست به اسم اسلام
- ۷۷ ۳-۳-۳- آسیب‌های تعدد زوجات به خانواده در فرهنگ جامعه امروز
- ۷۸ ۱-۳-۳-۳- ضرر بر همسر اول
- ۷۹ ۲-۳-۳-۳- ضرر بر زنان داوطلب برای ازدواج با مردان همسر دار

- ۷۹ ۳-۳-۲-۱- افزایش سن ازدواج دختران
- ۸۰ ۳-۳-۲-۲- رهایی از مشکل بیوه بودن
- ۸۰ ۳-۳-۲-۳- انتقال به طبقه بالای اجتماعی
- ۸۱ ۳-۳-۲-۴- نجات خانواده از فقر مادی
- ۸۱ ۳-۳-۳-۳- ضرر بر مرد در صورت عدم ازدواج مجدد
- ۸۲ ۳-۳-۴- فواید تعدد زوجات
- ۸۲ ۳-۳-۴-۱- حفظ جایگاه اجتماعی و کرامت انسانی زنان
- ۸۳ ۳-۳-۴-۲- کاهش فساد زنا و تن فروشی و حفظ نجابت و عفت زنان
- ۸۴ ۳-۳-۴-۳- فرو نشانیدن عطش جنسی مردان
- ۸۵ ۳-۳-۴-۴- ایجاد تعادل بین جمعیت افراد متاهل و مجرد در جامعه
- ۳-۳-۴-۵- تعدد زوجات یکی از راه‌های حفظ بنیان خانواده (امید خانواده‌های بی‌سرپرست)
- ۸۷ ۳-۳-۴-۶- جوابی به احساس نیاز به حضور پدر
- ۸۸ ۳-۳-۵- علل نیاز به تعدد زوجات از سوی مردان
- ۹۰ ۳-۳-۶- ابعاد اخلاقی چندهمسری مردان
- ۹۱ ۳-۳-۷- راهکارهای برون رفت از قبح اجتماعی تعدد زوجات
- ۹۳ ۳-۳-۷-۱- رسانه‌های عمومی و خانواده محوری
- ۹۵ ۳-۳-۷-۲- ترجیح منافع جمعی بر منافع فردی
- ۹۵ ۳-۳-۷-۳- رفع حسادت
- ۹۷ ۳-۳-۷-۴- ایجاد سبک زندگی اسلامی
- ۹۷ ۳-۳-۷-۵- الگوسازی خانواده مستحکم از نظر اسلام
- ۹۸ ۳-۳-۷-۶- فرهنگ‌سازی در جامعه
- ۱۰۰ ۳-۳-۷-۷- ترویج مفهوم ایثار با پذیرش تعدد زوجات
- ۱۰۱ ۳-۳-۷-۷-۱- ایثار فردی بنا به ضرورت اجتماع
- ۱۰۱ ۳-۳-۷-۷-۲- فرهنگ شهادت به عنوان مصداق بالای ایثار

- ۳-۷-۳-۳- ایثارهای فردی مردان..... ۱۰۲
- ۳-۷-۴-۳- مصادیق ایثار زنان ۱۰۴
- ۳-۷-۵-۳- مقایسهٔ ایثار در فرهنگ شهادت و فرهنگ تعدد زوجات..... ۱۰۵
- ۳-۷-۸-۳- آموزش عدالت در میان زنان ۱۰۶
- ۳-۸-۳- مقایسه دیدگاه اسلامی و غربی در مورد چند همسری ۱۰۷
- ۳-۹-۳- عوارض ممنوعیت تعدد زوجات در جوامع ۱۰۸

فصل چهارم: کارآمدی تعدد زوجات در افزایش جمعیت جامعهٔ اسلامی ۱۱۳

- ۴-۱- نقش خانواده در شاخص‌های جمعیتی ۱۱۵
- ۴-۱-۱- تقسیم‌بندی خانواده به لحاظ جمعیتی ۱۱۵
- ۴-۱-۱-۱- خانواده‌های گسترده (Extended Family)..... ۱۱۶
- ۴-۱-۱-۲- خانواده هسته‌ای (Unclear Family) ۱۱۶
- ۴-۱-۲- فوائد کثرت فرزندان برای پدر و مادر ۱۱۷
- ۴-۱-۳- زنان و محرومیت از مهر مادری ۱۱۸
- ۴-۲- اهمیت افزایش جمعیت در اسلام بر اساس مقتضیات زمان ۱۲۱
- ۴-۲-۱- مشوقات ازدیاد جمعیت ۱۲۱
- ۴-۲-۱-۱- مباهات پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کثرت جمعیت امت اسلام ۱۲۲
- ۴-۲-۱-۲- فرزندان؛ عامل اقتدار و آرامش والدین ۱۲۲
- ۴-۲-۱-۳- فرزندان، ذخیره آخرت والدین ۱۲۴
- ۴-۲-۲- مزایای افزایش جمعیت از دیدگاه جامعه شناختی ۱۲۴
- ۴-۲-۲-۱- تقویت نیروی نظامی ۱۲۵
- ۴-۲-۲-۲- جمعیت و توسعه اقتصادی ۱۲۷
- ۴-۲-۲-۳- جانشینی نسل پیران ۱۲۸
- ۴-۲-۳- کنترل جمعیت و تحدید نسل در اسلام ۱۲۸
- ۴-۳-۱- قرآن و نهی از کشتن فرزندان ۱۲۹

۴-۲-۲- سقط جنین در فقه اسلامی ۱۳۰

۴-۲-۴- مضرات اجتماعی کاهش جمعیت ۱۳۱

۴-۳- بررسی نقش مؤثر تعدد زوجات در ایجاد جمعیت ۱۳۲

۴-۳-۱- عدد و عشیره ۱۳۲

۴-۳-۲- تفاوت تولید مثل در زنان و مردان ۱۳۳

۴-۳-۳- تطابق علم پزشکی و حکم تعدد زوجات در امر تولید نسل ۱۳۳

نتیجه: ۱۳۵

فهرست منابع و مآخذ: ۱۳۷

مقدمه

مقصد عالی حیات و البته کمال انسان، تنها قرب خداست که آن هم در سایه اطاعت و بندگی خدا و تقوا حاصل می‌شود که تقوا نیز از جمع ایمان و عمل صالح به دست می‌آید. این هدف عالی، انضباط رفتاری خاصی را برای مؤمن الزام می‌کند که آموزه‌ها و دستورات دین مبین اسلام، همان سبک زندگی و انضباط رفتاری است که تحت این هدف عالی (عبودیت) قرار دارد. لذا آموزه‌های دینی اسلام به هیچ وجه خارج از سبک زندگی نیست و موضوعی در زندگی بشر وجود ندارد که اسلام به آن نپرداخته باشد و نکته و آموزه‌ای در مورد آن نداشته باشد. البته ناگفته نماند که نوع نگاه انسان به جهان نیز در انتخاب سبک زندگی و عمل به آداب آن تأثیر دارد.

از آنجا که غرب طبق نظریه «دین، افیون توده‌ها» خواهان تفکیک سبک زندگی از باورهای دینی ملت‌هاست و از سویی خانواده عمق ارزش‌ها را به فرد می‌دهد، در این بین این نهاد را دچار مشکلات و چالش‌هایی کرده که به تبع آن جامعه نیز تحت تأثیر قرار گرفته است. لذا شرط تحقق سبک زندگی اسلامی، بازیابی خانواده و نقش آن در کانون زندگی است و از آنجایی که زنان در شیوه زیستن اعضای خانواده تأثیر گذارند، می‌توانند با ایمان و التزام به احکام اسلامی و دستورات الهی، سبک زندگی اسلامی را در خانواده نهادینه کرده و در رساندن هر یک از اعضا، به مقصد عالی حیات که همان قرب الهی است، نقش مهمی را ایفا کنند.

با توجه به نفوذ فرهنگ غرب در جامعه کنونی، به خصوص در خانواده‌ها و عامل صنعت به عنوان جدا کننده افراد از یکدیگر و تأثیر این دو در سبک و مدل زندگی، ضرورت این بحث دو چندان می‌نماید که برای نجات جامعه و خانواده از انحطاط چاره‌ای جز برگشتن به اجرای احکام و فرامین مقدس الهی نیست و یکی از آن موارد که به صورت گذرا به آن پرداخته شده موضوع «تعدد زوجات» است که اتفاقاً از مباحث مهم و بحث‌برانگیز بوده و همواره مورد نقد و گاهی اتهام و حتی هتک حرمت از سوی اندیشمندان غیر مسلمان قرار می‌گرفت. لذا این پژوهش بر آن است تا با تحلیل و بررسی جایگاه تعدد زوجات، به اهمیت و نقش فراموش شده آن در سبک زندگی یک جامعه اسلامی بپردازد.

کلیات تحقیق

بیان مسأله

قرآن کریم کتابی انسان ساز است که برای تمام زندگی بشر، اعم از فردی و اجتماعی برنامه دارد و یکی از این برنامه‌ها اصل ازدواج است که برای هر زن و مرد مسلمان وضع شده تا به تکامل و سعادت خود و جامعه کمک کند که در سور مختلف مثل بقره، نور و... بدان اشاره شده است و از احکام جانبی و مکمل امر ازدواج مسأله تعدد زوجات است که در آیه ۳ سورة نساء به صراحت از آن سخن به میان آورده و بر طبق آن هر مرد مسلمان می‌تواند چهار همسر اختیار کند البته به شرط رعایت عدالت.

در حقیقت قرآن با این حکم، رسم جاهلی اعراب را در این زمینه سامان بخشیده و رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) و اصحاب و ائمه هدی (علیهم السلام) نیز از این قانون به اقتضای شرایط، از آن متابعت کردند. و این پدیده در عصر و اجتماع آن روز به صورت سنتی پسندیده و امری معمول و متداول شمرده می‌شد.

اما با تحولات زندگی اجتماعی به اقتضای پیشرفت و مدرنیته و همچنین بر اثر تبلیغات سوء و اشکال به احکام شرع و تهمت به مسلمانان از سوی غربیان معاند و اسلام ستیزان، این موضوع پس از گذشت زمان، کم کم به انزوا کشیده شده و بر اساس تفاسیر مختلف از این آیه، و عدم مدیریت صحیح، این حکم نیز دستخوش تغییرات و تحریفات گوناگون گردید تا آنجا که در عصر کنونی و جوامع اسلامی، تقریباً به بوته فراموشی سپرده شده و حتی در جوامعی مانند ایران، به عنوان یک موضوع قبیح و غیر قابل عمل به آن نگریسته که از قبل آن حتی اصل ازدواج نیز کمرنگ جلوه می‌کند.

از آنجا که ازدواج مجدد، مبنای فقهی دارد و به عنوان حکم اسلامی مطرح است، لذا مشروط به رعایت عدالت، فی نفسه یک امر مباح و در عین حال استثنایی است و قانون مدنی ایران نیز از این قانون، تبعیت کرده و آن را در زمره حقوق مدنی مرد دانسته است.

مسأله‌ای که در این تحقیق قابل طرح می‌شود این است که نقش‌آفرینی‌هایی که تعدد زوجات بر سبک زندگی‌های مردمان در این زمانه چیست؟ و آیا این نقش‌آفرینی مسؤولان جامعه را بر آن می‌دارد که در این امر اقدام عملی و مؤثری انجام دهند یا نه؟

بنا بر این اگر به تعدد زوجات به عنوان یک حکم مطلوب الهی نگریسته و از قبح آن کاسته شود، می‌تواند نقش‌های مثبت زیادی در زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان ایجاد کند که از آن جمله است:

کاهش آسیب‌های اجتماعی مانند فساد و فحشا و اعتیاد و فرار از خانه و... که در کمین زنان مطلقه، بیوه، سرپرست خانوار و... قرار دارد و همچنین برای فرزندانی که بر اثر عواملی مانند طلاق و یا مرگ و میر والدین و یا پدیده جنگ و شهادت، از محیط گرم خانواده دور شده خانواده‌ای کامل به وجود آورد. افزایش جمعیت که نشانه اقتدار هر جامعه‌ای است؛ و در روایات، بر افزایش جمعیت مسلمانان تأکید شده است. ایجاد جامعه‌ای سالم با ضریب امنیت روانی بالا به وسیله تحکیم بنیان خانواده البته به شرط رعایت عدالت و مدیریت صحیح فرد و جامعه.

نگارنده سعی دارد در پژوهش حاضر تحت عنوان «نقش تعدد زوجات در سبک زندگی اجتماعی و اسلامی» نقش زن و خانواده را تبیین نموده تا کمکی باشد برای تحقق آموزه‌های ناب اسلام که در سبک زندگی اسلامی جامعه امروز اندکی مغفول مانده است.

فی‌الجمله هدف این پژوهش آن است که به این نتیجه برسد که تعدد زوجات می‌تواند نقشی مثبت در سبک زندگی اجتماعی - اسلامی ایفا کند.

اهمیت و ضرورت تحقیق

وقتی که طلاق منفورترین حلال الهی است به عنوان یک راهکار و درمان در جامعه اجرا می‌شود و بسیار هم شیوع یافته، به طوری که قبح آن روزه‌روز به افول رفته و حتی در برخی موارد به عنوان ارزش شناخته می‌شود به حدی که جشن و هدایای اختصاصی برای این امر در نظر گرفته می‌شود، اما با وجود دختران مجرد و زنان بی‌سرپرست و مطلقه و بیوه و یا همسران جوان شهدا، حکم تعدد زوجات که می‌تواند درمانی برای مشکل آنان باشد، رو به فراموشی سپرده شده و حتی قبیح و عملی زشت و ناپه‌نجانر نمود می‌کند در حالی که آن هم حکمی الهی و هم سنت پیامبر و اصحاب و ائمه بوده است. لذا اهمیت این موضوع آنجاست که از قبح این حکم الهی کاسته شود و به صورت فرهنگی مثبت در بین زنان و مردان جامعه و همچنین دولتمردان، برای پذیرش این امر نهادینه شود.

پس ضرورت دارد تا چنین پژوهش‌هایی انجام شود تا با پرداختن به این موضوع و ایجاد فرهنگی متناسب با شئون اسلامی در سطح جامعه این دید منفی و نکوهشی نسبت به قضیه از بین برود تا بالا بردن سطح آگاهی جامعه، این مسأله به عنوان راهکار و درمان برای قشر آسیب‌پذیر استفاده گردد.

اهداف تحقیق

پرداختن به مسأله تعدد زوجات و شمردن آثار مثبت و نقش آن در جهت ارتقاء و حل مسائل گوناگون جامعه می‌تواند سطح دید و نگاه عموم جامعه را به این حکم الهی تغییر دهد و از مهوریت در آورده و به صورت فرهنگی مثبت و حلال مشکل به خدمت در آید، نه عملی شهوت بار و هوس‌آلود. در نتیجه دولت مردان و مدیریت کلان جامعه نیز به اصلاح قوانین مربوط به این مسأله پرداخته و از مشکلات موجود جامعه از قبیل فساد و از هم گسیختگی فرهنگی کاسته و از آسیب‌پذیری بانوان مطلقه یا بیوه یا سرپرست خانوار پیشگیری به عمل آید.

پرسش‌های تحقیق

- پرسش اصلی: تعدد زوجات در سبک زندگی اسلامی اجتماعی چه نقشی دارد؟
- پرسش فرعی ۱: مدیریت فقهی و حقوقی تعدد زوجات از منظر سبک زندگی اجتماعی اسلامی چگونه است؟
- پرسش فرعی ۲: چگونه تعدد زوجات می‌تواند باعث کاهش آسیب‌های اجتماعی، و در نتیجه از علل سلامت روانی جامعه باشد؟
- پرسش فرعی ۳: نقش تعدد زوجات در افزایش جمعیت جامعه اسلامی چیست؟

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- با نظر به اینکه تعدد زوجات به عنوان حکم اسلامی مطرح می‌گردد و مبنای فقهی دارد و قوانین حقوقی ایران و اکثر کشورهای اسلامی از قوانین فقه اسلامی تبعیت می‌کنند، می‌شود بیان کرد که ازدواج مجدد به تضمن شروط خاص، امری مباح است، نه یک واجب شرعی که شخص نتواند با اراده خود آن را تغییر دهد و به عنوان یک امر استثنایی قایل پذیرش است.
- ۲- شاید بتوان گفت اگر تعدد زوجات مورد حمایت قرار گرفته و به عنوان درمان و راهکار برای قشر آسیب‌پذیر در جامعه اسلامی به شکل مناسب اعمال گردد و مدیریت صحیح بر آن گمارده شود

می‌تواند باعث کاهش آسیب‌های اجتماعی از جمله فقر، فحشاء، اعتیاد، و... شود و به تبع آن از علل سلامت روانی جامعه نیز به شمار آید.

۳— با توجه به اینکه رشد جمعیت از نشانه‌های اقتدار هر جامعه‌ای است و رشد منفی جمعیت در حال حاضر باعث نگرانی شده، در نتیجه احتمالاً تعدد زوجات می‌تواند در راستای این هدف به خدمت گرفته شود.

دامنه تحقیق

دامنه تحقیق در خصوص توسعه مسئله پژوهش است؛ و میدان پژوهش شامل عرصه سبک زندگی فردی هم می‌شود، به آسیب‌های عرصه فردی هم اشاره دارد. در حقیقت، بحث در زمینه تعدد زوجات همه جوامع اسلامی را در دوره‌های مختلف تاریخی و جغرافیایی را شامل می‌شود اما در این پژوهش، فقط جامعه اسلامی ایران و بازه زمانی عصر حاضر، مدّ نظر می‌باشد.

پیشینه تحقیق

با توجه به تحقیقات به عمل آمده می‌توان گفت که کتب و پژوهش‌هایی در قالب مقالات و پایان‌نامه‌ها و... به موضوع تعدد زوجات پرداخته‌اند که یا بررسی تفاسیر مختلف از آیه مدنظر و یا حکم فقهی و یا دیدگاه اندیشمندان اسلام و مستشرقان و... را دنبال کرده‌اند، اما تاکنون هیچ پایان‌نامه‌ای تحت این عنوان که تعدد زوجات را به عنوان یک سبک زندگی اجتماعی اسلامی مطرح کند به نگارش در نیامده و جنبه‌های مختلف اجتماعی و راهکاری و درمانی آن را مورد بررسی قرار نداده‌اند. لذا در این پژوهش با این عنوان که یک نوع جمع‌آوری روشمند برای مرور نقش‌آفرینی‌ها خواهد بود تا به دنبالش نگاهی راهبردی به حل این مسأله داشته باشد. لذا مستقلاً به این موضوع پرداخته شده است تا قدمی برای نیل به اهداف این پژوهش باشد.

معرفی فصل‌ها و بخش‌های تحقیق

ابتدا کلیات تحقیق بیان شده و در قالب چهار فصل مباحث طرح شده است.

فصل اول تحت عنوان «مفاهیم و مبانی نظری تحقیق: شامل: بخش اول: مفاهیم بنیادین تحقیق، بخش دوم: مبانی نظری تحقیق.

فصل دوم تحت عنوان «مدیریت فقهی و حقوقی تعدد زوجات از منظر سبک زندگی اسلامی، شامل: بخش اول: بررسی فقهی حکم تعدد زوجات در شریعت اسلامی، بخش دوم: نگاه حقوقی به مسأله تعدد زوجات.

فصل سوم تحت عنوان «نقش تعدد زوجات در کاهش آسیب‌های اجتماعی و افزایش سلامت روانی جامعه» شامل: بخش اول: خانواده و نقش و آثار آن در اجتماع، بخش دوم: برخی از آسیب‌های اجتماعی مرتبط با خانواده، بخش سوم: تعدد زوجات و جامعه اسلامی

فصل چهارم تحت عنوان «کارآمدی تعدد زوجات در افزایش جمعیت جامعه اسلامی» شامل: بخش اول: نقش خانواده در شاخصهای جمعیتی، بخش دوم: اهمیت افزایش جمعیت در اسلام، بخش سوم: بررسی نقش مؤثر تعدد زوجات در ایجاد جمعیت.